

ANG Paghimakas

PAHAYAGAN SANG PARTIDO KOMUNISTA SANG PILIPINAS ★ ISLA SANG NEGROS

GINAUBAYAN SANG MARXISMO-LLENINISMO-MAOISMO OKTUBRE 2022

EDITORIAL

Hugpungon ang pagpakig-away sang pumuluyo sa rehimen US-Marcos II!

Isulong ang armado nga paghimakas bilang nagapanguna nga tahas sang rebolusyon!

ANG PUMULUYONG PILIPINO SA SUBONG mas labi nga nabug-atan bangud sa pagtaas sang mga sandigan nga balaklon kag serbisyo, mataas nga buhis, nagagamay nga kita, lapnagon nga kawadon sa trabaho, gutom, burukratiko nga korapsyon kag pasismo sang estado. Sa matuod lang, ang pungsod yara sa estado sang kalamidad apang indi bangud sa Covid-19 nga pandemya nga gusto ni Marcos ipapati sa publiko kundi mismo ang

tagumatayon nga mala-kolonyal kag mala-pyudal nga sistema nga nagtuga sang pinakamalala nga krisis sang pungsod pagkatapos nga mapalayas si anay Ferdinand E. Marcos Sr. Ang epekto sang krisis tuman nga nabatyagan sang masa sa Negros nga madugay na nga naga-antus sa ginatus na ka tuig nga mapiguson nga kahimtangan kag handa sila nga hilwayon ang kaugalingon paagi sa sosyal nga rebolusyon.

"Hugpungon..." sundan sa pahina 2

AP Kaundan

Editoryal: Hugpungon ang pagpakig-away sang pumuluyo batok sa US Marcos II nga rehimen!, p1
PNP Binalbagan gin-ambus sang NPA, p4
Mangunguma nagapanguna nga biktima sang kampanya kontra-insurhensya, p5
Libro kag bala: madinalag-on nga pagtapos sang AKP, p6

Balita sa Isla, p7
Sa matuod lang, p9
Matam-is nga produkto, mapait nga kahimtangan, p10
Pabakuron ang Panindugan, p12
Pagdumdom sa panahon sang kadulom, p13
Ang tinta nagapabaskog sa pusil, p15

"Hugpungon..." halin sa pahina 1

Daw nagbalik ang sang una sa Negros subong nga may isa ka Marcos nga ara naman sa poder kag ang krisis sa kalamay magabaha sa isla. Ang *de facto* martial law magabiktima sang mga aktibista, kritiko, karibal sa politika kag mga inosente nga sibilyan nga makapadumdum sa panahon sang *Martial Law* sa idalum sang diktador nga si Marcos Sr. Pagkatapos sang 37 ka tuig, sa gihapon ang hustisya nagapalayo sa mga pamilya sang biktima sa Escalante masaker.

Katulad sang paghimbunanay ni Marcos kag sang iya kroni nga si Roberto S. Benedicto nga nagpuga sa industriya sang kalamay sang 1980s, ang subong nga "kabulastugan sa kalamay" nga ginapahayag sa *mass media* isa ka sarswela sa tunga sang mga sakon nga poderoso sa kalamay kag si Marcos Jr bilang neokoloniyal nga hepe nga nagpasiguro sa iya impluwensya sa industriya sang kalamay para sa interes sang subong nga nagahari nga grupo nga ginatiglawasan niya.

Wala sila sang kaluoy sa ginatos ka libo nga mamumugon sa kalamay nga sa diin ang pinakadaku nga bulto yara sa Negros. Ang mga mamumugon sa kampo nagapos sa *monocrop* nga ekonomiya sa kalamay nga nagasunod sa *neoliberal* nga mga polisiya nga sa gihapon ginapadalagan sa idalum sang daan nga sistema sang hasyenda nga nagapadayon sa pagpami-gos kag paghimulos sa ila. Ang mga mamumugon sa sentrales sa kalamay sa Negros nagabakho man sa padayon nga kontraktwalisasyon sa tunga sa kahimtangan sa mga sentrales sa kalamay sa diin duha sang tatlo ka mamumugon sa sentral mga kontraktwal nga wala sang mga benepisyo. Ang grabe nga sitwasyon sa isla

sang Negros, ang ginlaragway ni Bishop Antonio Fortich sa tunga-tunga nga bahin sang 1980s bilang naga-indakal nga "bulkan nga hana maglupok" kag mahimo lang ini nga mahilway paagi sa rebolusyonaryo nga paghimakas. Nahadlok sa ini nga kamatuoran, si Marcos Jr magasulit sang pasista nga pamaagi sang iya amay kag sang iya ginbuslan nga si Rodrigo Duterte.

Ang deklarasyon sang iya hepe sang *Armed Forces of the Philippines* (AFP) nga "pagpasingki sang *operational tempo* kontra insurhensiya" isa ka paglarga sa pwersa sang estado agud magpadayon ang mga masingki nga pag-abuso kag kalakasan nga lapnagon sa kaumhan kag mga lugar sa urban sa pagpakunokuno nga pagwasak sang insurhensiya. Sa liwat, isa naman ka pahanumdum sang *Martial Law* ni Marcos Sr. Sa Negros, nadokumento sang *Ang Paghimakas* ang 45 ka kaso sang pagpang-abuso sang mga tawhanon nga kinamatarung sa una nga tatlo ka bulan ni Marcos Jr kaangay sang masaker, *extrajudicial killings* (EJK), pagpamahug kag pagpangharas, patarasak nga pagpalupok, pag-abdak sang mga mangunguma, tuyo nga pag-abdak sang mga bata, ilegal nga pagaresto, ilegal nga pagpangita kag pagkuha, paglapas sa kinamatarung sang mga hors de combat, pagpamomba kag pagpamahug nga bombahan ang *North Negros Natural Park*. Apang magluwas sa tanan nga oposisyon, amu man ini ang magpaseguro sa hilway nga pag-sulod sang mga multinasyunal nga kompaniya nga ang mayor nga katuyuan amo ang pagmina, *logging*, *real estate* ukon negosyo sa pagbaligya sang duta, kag agro-bisnes.

Maka-alarma ang modus sang

AFP sa pagdeklara sang peke nga mga engkwentro agud tabunan ang ila nga pagpamatay sang mga mangunguma. Sa syudad sang Guihulngan kag Canlaon, pagkatapos nga makapungko sa pwesto si Marcos Jr, tatlo ka insidente sang peke nga engkwentro sang 62 Infantry Battalion (62IB) ang natabu nga gintung-tungan sang pagpatay sa lima ka mangunguma nga ginpatupatuan nga mga kaswalidad sang *New People's Army* (NPA). Sa pihak nga bahin, gina-terorisa sang batalyon nga kadakuon nga *focused military operation* (FMO) ang mga komunidad sang mangunguma.

Tuman nga nagasandig ang AFP, *Philippine National Police* (PNP), NTF-Elcac kag mismo si Marcos Jr sa pagpatalang sa desperasyon nga pungan ang wala katapusan nga suporta

"Hugpungon..." sundan sa pahina 3

OKTUBRE 2022

ANG **Paghimakas**

Nagapasalamat ang *Ang Paghimakas* sa mga kontribusyon agud mangin madinalag-on ang ini nga isyu. Sa pagpauswag sang aton *Ang Paghimakas*, ginapangabay sa tanan nga bumalasa nga padayon nga magamot sang mga balita, piktyur, istorya kag iban pa nga sinulat. Nagapangayo man kami sang inyo mga suhestyon kag komentaryo paano pa gid ini pauswagon.

angpaghimakas@protonmail.com

negrosrevportal.wordpress.com

"Hugpungon..." halin sa pahina 2

sang pumuluyo sa rebolusyonaryo nga kahublagan. Ginatib-ong sini ang paglagas sa pamaagi sa padya nga kwarta sa ginapatihan nila nga kadre sang NPA sa diin ginahimuslan sini ang kapi-gaduhon kag kagutom sang pumuluyo. Ang korapsyon madalum nga nakaugat sa sini nga institusyon nga may kahanason na nga magsuyop sang buhis sang pumuluyo pakadto sa ila bulsa paagi sa nagahabok nga badyet para sa modernisasyon, *barangay development program* kag programa sa integrasyon sang mga rebelde.

Indi maayo ang pagkakopya ni Marcos Jr sa pagpang-into sang iya amay bilang manghi-manwa sa tinutuyo nga monopolyohon gilayon ang gahum kag mag-akumular sang manggad. Indi siya nagmadinalag-on sa pagtago sa krimen sang iya pamilya kag sa pagpanumbalik liwat sang ila gahum sa daan nga kahamungayaan bangud sang pasismo sang estado kag sa subong nga sosyo-ekonomiko nga kondisyon nga nagahublas sang iya pagka-hipokrito sa masa.

Ang tuman ka grabi nga krisis nagahatag sang oportunidad nga

mas mahangpan sang pumuluyo ang imperyalismo, pyudalismo kag burukrata kapitalismo. Isa ka matambok nga kahimtangan para sa pagpukaw, pag-organisa kag pagpahulag sa malapad nga isip agud pamatukan ang *neoliberal* nga mga polisiya, korapsyon, tiraniya, pasista nga terorismo, sistematiko nga pagpatalang kag pagtorse sa kasaysayan. Nagatuga ini sang paborable nga kondisyon para sa rebolusyonaryo nga kahublagan, sa pagpanguna sang Communist Party of the Philippines (CPP), para hugpungon ang mga ginahimuslan nga sahi sang mga mamumugon, mangunguma, peti-burges sa kasyudaran kag pungsudnon nga burgesya agud pasingkion ang pungsodnon demokratiko nga rebolusyon paagi sa pangmalawigon nga inaway banwa kontra sa US-Marcos II nga rehimen.

Ang nagapanguna nga hilikuton sang rebolusyonaryo nga kahublagan amu ang pagpasulong sang armado nga paghimakas. Magahatag ini sang kaisog sa pumuluyo nga magtib-ong sang ila soberenya kag mga demokratiko nga kinamatarung kag pagpamatuk sa pasismo sang estado. Bisan sekondaryo, kina-

hanglan kag indi mapahigad ang paglunsar sang ligal nga porma sang paghimakas sa kasyudaran kag kaumhan.

Ang paghimakas masa pareho sang mga rali, aksyon protesta, dayalogo, mga welga kag petisyon nagapasulong sa pang-ekonomiko kag demokratiko nga demanda sang pumuluyo kag dugang nga pulitikal nga edukasyon sa ila. Samtang ang pagpakig-away sa sweldo sang mamumugon sa kalamay sa Negros isa ka paghimakas sa ekonomiya, nagadala man ini sang pulitikal nga porma nga magahublas sa kontra-demokratiko nga kinaiya sang burges nga estado. Ginahanda sang ligal nga paghimakas ang pumuluyo para sa mas mataas nga porma sang paghimakas kag ihamulag sa lokal kag internasyunal ang nagapamuno nga Marcos nga hubon kag ang iya mga suluguon sa militar. Magapahuyang ini sa mga reaksyonaryo nga pwera gani ini makabulig sa paghawan sa dalan para sa dugang nga pagsulong sang armado nga paghimakas.

Napamatud-an sa kasaysayan nga ang mga kadre sa Partido kag mga Pulang kumander nabun-ag halin sa nasubhan sa mga paghimakas masa. Sa pagsingki sang pasismo sang estado magakultibar lang ini sang matambok nga duta para sa rebolusyonaryo nga pag-uswag sang pumuluyo. Ang Laye Militar sang nagligad kag sa subong epektibo nga rekruter sang NPA.

Ginapatuman sang NPA ang nagapanguna nga hilikuton sa paglunsar sang armado nga paghimakas. Ang mga Pulang kumander kag hangaway kinahanglan mapataas ang ila materyal kag mapang-away nga kapabilidad paagi sa paglunsar sang mga taktikal nga opensiba

"Hugpungon..." sundan sa pahina 4

"Hugpungon..." halin sa pahina 3

nga padayon nga magpapas kag magdis-arma sa pangkombat nga pwersa sang kaaway, magwasak sang lambat pang-espiya, kag magpahuyang kag magdemoralisa sa ila hanay. Ang pinaka-abusador sa ila, ilabi na ang may mga utang nga dugo sa pumuluyo kinahanglan nga masi-lutan base sa mga prinsipyo sang rebolusyonaryo nga hustisya. Dugang pa, kinahanglan nga may pulitikal nga hilikuton sa sulod sa hanay sang kaaway agud kalabanan sa ila makabig pakadto sa pumuluyo. Samtang ang ila mga pamilya naga-antus halin sa sosyo-ekonomiko nga krisis, ang mga ordinaryo nga soldado naga-kaakig tungod ginahimo sila nga mga kriminal sang matag-as nga opisyal.

Ginagamit sang US-Marcos II nga rehimen ang pareho sa gihapon nga taktika sa mga nauna pa sa iya kag, kaangay sang nagligad nga neokolonyal nga estado, sigurado ini nga mapaslaw. Samtang, malig-on nga nahakos sang rebolusyonaryo nga mga pwersa ang Marxismo-Leninismo-Maoismo nga naghatag sang syentipiko nga basehan para sa rebolusyonaryo nga optimismo nga ang tagumatayon nga krisis sang pangkalibutanon nga kapitalista nga sistema magadala sang lubos nga pagkapukan sini. Ang rebolusyonaryo nga optimismo magatulod sa rebolusyonaryo nga hanay nga magtuon halin sa kasaysayan, militante nga makig-away sa pagpamigos kag pagpanghimulos, kag magsulong sa rebolusyonaryo nga paghimakas. **AP**

#NPANegrosOffensives

PNP Binalbagan gin-ambus sang NPA

MADINALAG-ON NGA GIN-AMBUS SANG MGA Pulang hangaway sa idalum sang *Mount Cansermon Command* – NPA *South Central Negros Front* (MCC-NPA) ang mga katapu sang PNP Binalbagan nga nagresulta sa pagkapilas sang duha ka katapu sang PNP sa hi-way sang Sityo Candida, Brgy Biao, Binalbagan, Negros Occidental.

Suno kay Ka Dionesio Magbuelas, tigpamaba sang MCC-NPA, “ginlunsar ini bilang sabat sa paggamit sang PNP sa kontra-insurhensya nga operasyon sang rehimen Duterte kag sabat man sang NPA sa wala-untat nga makasiligni nga *Joint Enhanced Military Police Operation* (JEMPO) kag FMO nga nagalapak sa tawhanon nga kinamatarung kag nagapang-abuso sa malinong nga pangabuhi kag pangabuhian sang mga masang mangunguma sa kaumhan kag tumanduk sa kabukiran sang *south central Negros*.

Halin Enero tubtob Setyembre sini nga tuig, pito ka isnaying nga operasyon, duha ka *harassment* operasyon kag duha ka partisan operasyon ang natigayon sang mga Pulang hangaway sa tatlo ka larangan gerilya idalum sang *Apolinario Gatmaitan Command* – NPA *Negros Island* (AGC-NPA). Nagresulta ini sang indi magnubo sa tatlo nga napilasan kag 10 nga napatay sa hanay sang mga pasistang tropa.

Lima man ka *police action* nga nagpatuman sa desisyon sang rebolusyonaryo nga korte sang pumuluyo ang natigayon kontra sa mga traidor sa rebolusyon, may utang nga dugo sa pumuluyo kag sindikato sa droga.

Suno kay Ka Juanito Magbanua, tigpamaba sang AGC-NPA, nga sa pihak sang dalagkuan nga operasyon militar gamit ang batalyon nga kadakuon sang pwersa, mga sopistikado nga armas, kanyon kag bomba, ang Pulang hangaway nakatigayon sa gihapon sa paglunsar sang mga taktikal nga opensiba bangud sa indi mahubsan nga suporta kag malapad kag madalum ini nga nakaugat sa masa. **AP**

Mangunguma nagapanguna nga biktima sang kampanya kontra-insurhensya

NATALA SA ANG PAGHIMAKAS ANG 88 ka insidente sang paglapas sa tawhanon nga kinamatarung sang pumuluyo sa isla sang Negros sa diin kapin kon kulang 502 ka indibidwal kag 29 ka komunidad ang nabiktima halin Enero tubtob Setyembre 2022. Ang mga paglapas na ini tuga sa masupog nga kampanya kontra-insurhensya nga ginpatuman sang ginkombinar nga pwersa sang AFP kag PNP.

Mga mangunguma ang nangu-na nga biktima sang pagpamatay; patarasak nga pagpaniro; ilegal nga pag-aresto; ilegal nga pagpang-sulod kag pagpang-ukay sa mga kabalayan; pagpamahug, intimidasyon kag *harassment*; pilit nga pagpasurender; kag pagwasak sang propyedad nga ginhimo sang mga pwersa sang estado.

Sulod sa siyam ka bulan, nangin madata ang pagpamatay sang *Philippine Army* sa mga mangunguma nga ila ginhinabonan bilang peke nga engkwentro kag ginpasibangdan ang mga biktima bilang kaswalidad sang NPA. Sa 10 ka peke nga engkwentro, apat ka insidente ang may pito ka lunsay mangunguma nga ginpatay, tatlo ka insidente ang may walo ka hors de combat ang ginpatay, kag tatlo ka insidente ang kaso sang patarasak nga pagpaniro nga nakatuga sang kakugmat sa pumuluyo ilabi na sa mga bata.

Ginpatay sang nasambit nga tropa militar ang mag-utod nga mangunguma nga sila Arnulfo kag Jayson Sabanal, sang Sityo Maliko-liko, Brgy Carabalan, Himamaylan City, Negros Occidental matapos ang engkwentro sa tunga sang 94IB kag NPA sadtong Marso 26, 9AM. Ginbutang sang militar ang patay nga lawas sang mag-utod sa

lugar sang engkwentro, gintanuman sang mga ebidensya, kag ginpaggwa nga mga katapu sang NPA.

Samtang, ginpaarakan sang 62IB ang isa ka kamalig kag napatay si Pompeo Landisa, lunsay mangunguma kag residente sang Sityo Catuptop, Brgy Trinidad, Guihulngan City, Negros Oriental, Hulyo 20.

Biktima naman sang pagmasaker sang 62IB ang mga mangunguma nga sila Cristina Jacolbe, anay *daycare worker*, Everly Kee Jacolbe, iya menor de edad nga bata, kag Rodan Montero, ila paryente, samtang nagapahuway sa ila kamalig sa

Sityo Natuling, Brgy Budlasan, Canlaon City, Negros Oriental, Hulyo 26, 5AM.

Suno sa *Human Rights Advocates of Negros* (HRAN), ang iloy nga Jacolbe ang nagabusong sang lima ka bulan sang natabo ang krimen.

Samtang, patay ang mangunguma nga si Greg Cantela matapos ginpaarakan sang 62IB ang balay nga iya gintineran sa Sityo Manlibod, Brgy Trinidad, Setyembre 7 sang kaagahon. Si Cantela, pareho sa mga Jacolbe, biktima sang *red-tagging* nga nagtulod sa ila pagpanago.

"Mangunguma..." sundan sa pahina 6

*Paglapas sa Tawhanon nga Kinamatarung (Enero-Setyembre 2022)	# Kaso	# Biktima
Ekstrahudisyal nga Pagpatay (EJK)	8	16
Ilegal nga Pag-aresto kag/ukon Detensyon	9	16
Pagpamahug, Harassment ukon Pagpang-ipit	24	182
Abdaksyon	3	4
Pilit nga Pagpasurender	3	1 komunidad + 35 indibidwal
Pagpangkastigo	3	7
Tortiyur	1	2
Ilegal nga Pagpangita kag/ukon Pagkuha	11	131
Pagpangguba sang Propyedad	5	1 komunidad + 12 indibidwal
Militarisasyon (Atake sa Komyunidad)	13	23 komunidad + 86 indibidwal
Paglapas sa Kinamatarung sang Hors de Combat	3	8
Pagpamahug sang Pagpamomba	1	2
Pagpamomba	3	4 komunidad
Paslaw nga Abdaksyon sang Menor de Edad	1	1

*Ini nga talaan sang Ang Paghimakas tuman ka gamay kumpara sa wala pa nadokumento nga mga kaso sang paglapas sang tawhanon nga kinamatarung sa bilog isla sang Negros

ISKULHAWA

Libro kag bala: madinalag-on nga pagtapos sang AKP

Ang ISKULHAWA, ukon pula nga eskwelahan, amu ang lugar sa besingan sulod sa NPA yunit kon sa diin ginahiwat ang mga pagtuon agud mapataas ang kinaalam sang mga kaupod sa mga ideolohikal kag pulitikal nga hambalanon.

Ini ang una nga artikulo sang ISKULHAWA, ang bag-o nga seksyon sang Ang Paghimakas, nga magpaathag sa mga gintudlo sang mga dungganon nga lider Komunista nga sanday Karl Marx, Frederick Engels, Vladimir Lenin, Joseph Stalin, kag Mao Zedong. Magpagwa man diri sang mga artikulo paano gin-aplikar ang Marxismo-Leninismo-Maoismo bilang teorya nga ubay sa pagpaabante sa demokratiko nga rebolusyon sa banwa nga may sosyalista nga perspektiba. Ang ISKULHAWA magdugang sa kinaalam sang buhi nga ideolohikal nga armas sang proletaryado, ang MLM, para bag-uhon ang kalibutan.

SA UNA NGA ANUM KA bulan sa tuig 2022, natigayon sang CPP sa isla sang Negros ang tatlo ka bats sang pagtuon sa Abanteng Kurso ng Partido (AKP). Natigayon ini sulod sa mga larangan gerilya sa tunga sang masingki kag wala untat nga mga operasyon militar sang pasista nga 3rd ID.

Ang AKP kabahin sa tatlo ka lebel nga kurso sa Partido matapos ang Batayang Kurso ng Partido (BKP) kag Intermedyang Kurso ng Partido (IKP). Komprehensibo nga ginatun-an sa AKP ang mga sinulat sa dungganon nga komunistang lider nga sanday Marx, Engels, Lenin, Stalin, kag Mao.

Nabahin ang AKP sa apat ka balayon: una, ang materyalistang pilosopiya nga ginabug-os ang materyalismong diyalektiko

(MD) kag materyalismong istoriko (MI), ikaduha, ang ekonomiyang pampulitika (EP), ikatatlo, ang syensya pangkatilingban, kag ikaapat, amu ang internasyunal nga proletaryong rebolusyon.

Ang materyalistang pilosopiya nga ginabug-os ang materyalismong diyalektiko (MD) nagapadulum sa Marxistang pilosopiya sa kontradiksiyon kag ang husto nga pag-angtanay sang teorya kag praktika. Ang pag-aplikar sa MD sa syensya pangkatilingban ang ginatum-okan sa topiko sang materyalismong istoriko (MI).

Sa ekonomiyang pampulitika ginatun-an ang kritika ni Marx sa kapitalismo, kritika ni Lenin sa imperyalismo, ang pag-usmod sa kapitalismo, kag modernong imperyalismo.

Sa syensyang pangkatiling-

ban ginatum-okan ang diktadurya sang proletaryado kag sosyalistang demokrasya, ang sosyalistang rebolusyon kag konstruksyon, ang mga problema sa modernong rebisyonismo kag burukratismo kag ang teorya sa nagapadayon nga rebolusyon.

Ginatun-an man ang internasyunal nga proletaryadong rebolusyon, ginalantaw ang kasaysayan sa pagbato sa sahing proletaryado sa lain-lain nga pungsod sa kalibutan ilabi na nga sa subong yara kita sa transisyon sa pagpanumbalik sa proletaryadong rebolusyon.

"Indi gid gali insakto ang hambal sang kaaway nga maperdi ang rebolusyon. Ang imperyalismo mismo ang nagalatag sa

"Libro..." sundan sa pahina 7

NegrosRevPortal

"Mangunguma..." halin sa pahina 5

Paglapas sa kinamatarung sang hors de combat

Ginkondenar naman sang AGC-NPA ang makasiligni nga pagpatay sang mga hors de combat (ukon wala na sang kapasidad magbato) nga mga katapo sang NPA. Ginkabig ini nga paglapas sang laye sa gyera.

Ginpatay sang mga tropa sang 62IB sila Virgilio Marco Tamban II (Ka Bedam) kag Ben Jack Rueles (Ka Yuhan) samtang

nagatulog sa isa ka kamalig sa Brgy Amin, Isabela, Negros Occidental, Marso 9, 3AM.

Samtang, brutal nga gintortyur kag ginpatay sang 94IB ang mag-asawa nga Elbert Nicolas (Ka Carding) kag Jessa Luiso Quillano (Ka Clea), pareho nga mga katapu sang NPA, nga nadakpan nga wala armas nga ikabato sa Sitio Kulihaw, Brgy Buenavista, Himamaylan City, Abril 1.

Ginmasaker man sang 94IB sanday Nikka de la Cruz (Ka Chai), Roel Ladera (Ka Jack), Alden Rodriguez (Ka Rocky) kag Roel Deguit (Ka Caloy), mga nagmakasit nga katapu sang NPA, sa Sityo Amelis, Brgy Santol, Binalbagan, Negros Occidental, Hulyo 6, 6AM. Antes sa pagmasaker, gindakop ang apat sa isa ka balay sa Sitio Kalunakon sa pareho nga barangay. **RP**

Balita sa Isla

Enero 17. Kapin 50 ka mga drayber sang jeepney kag tricycle ang naghiwat sang caravan para pamalabagan ang plano sang Bacolod City nga route-plan nga makaresulta sa pagphase-out sang pila ka mga jeepney kag tricycle.

"Libro..." halin sa pahina 6

basehan kon nga muklat nga magbato ang pumuluyo sa pagpamuno sang Partido. Naghatag ang pagtuon sa akon sa rebolusyonaryo nga optimismo nga madula ang sahi kag pagpanghimulos. Madaog gid kita," suno sa isa ka pamatan-on nga tumuluon.

Bangud nga ang mga tumuluon sa tatlo ka bats sang AKP halin sa sahing mamumugon, mangunguma, kag intelektwal, matambok ang diskasyon kag baylohanay sang ideya kag eksperyensya.

"Mas nakita ko kung paano ma-aplikar ang MLM sa mga praktikal nga problema sa rebolusyon. Mas naathag man sa akon kon paano malampuwasan ang aton mga problema sa empirismo, konserbatismo, kag burukratismo sa ini nga panahon. Sakto gid si Kaupod Mao sa iya hambal nga indi lang tubtob sa paghibalo kon ano ang husto, dapat man awayon ang sayop," suno sa isa pa ka tumuluon.

Tayuyon nga natigayon ang tatlo ka bats sang AKP kon sa diin nakagradwar ang 40 ka indibidwal. Ini daku nga dugang sa mga kadre nga nakatapos sa pormal nga kurso sang Partido matapos sa una nga paglunsar sini sadtong ulihi nga bahin sang 2019.

"Sa pagsumpa ko sa NPA, nag-atubang ko sa pula nga

bandera nga ang isa ka kamot ara sa pusil nga ginpatungan sang libro nga pula. Ang AKP mas nakapabakud sa akon determinasyon bilang hukbo kon sa diin ang libro ang magamandu sa bala. Mas napa-pag-on ang akon makasahi nga panindugan. Ang paggradwar naton daku nga tampa sa kaaway!" mapahangkat man nga hambal sa isa pa ka tumuluon.

Ang ini nga eksperyensya daku nga kadalag-an nga nakapamatuod nga indi upang kag indi makapugong ang atake sa estado gamit ang iya berdugo nga AFP kag PNP sa pagtigayon sa ideolohikal nga konsolidasyon. Pursigido nga nagapaninguha ang mga rebolusyonaryo nga pwera sa pagpangulo sang Partido upod ang iya nga NPA nga hugot nga nakaugat sa masa nga mapangibabawan ang mga kahuyangan. Sa pagkombina sa libro kag bala, ang gerilya nga eskwelahan sang Partido nakapatuhaw sa mas mapag-on nga mga kadre nga makapamuno sa mga komprehensibo nga hili-kuton sa pangmalawigon nga inaway banwa tubtob sa kadalag-an. **AP**

Enero 21. Ginkomemorar sang mga pesante ang ika-35 nga anibersaryo sang Mendiola Massacre dala ang padayon nga panawagan sang hustisya para sa mga biktima, pag-untat sang pagpamatay kag ang pagpanawagan sang libre nga pagpanagtag sang duta.

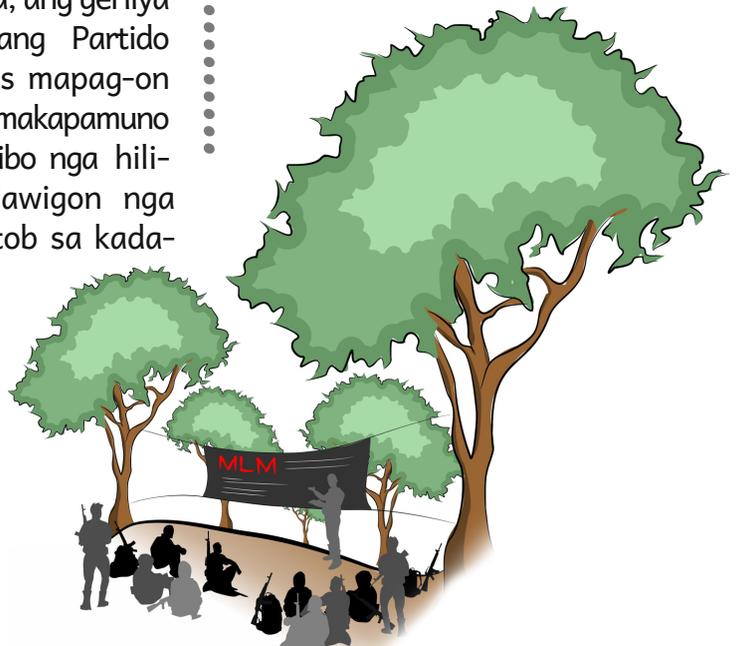
Kadungan man nga gindumdom ang ikalima nga anibersaryo sang pagpatay kay Alexander Ceballos, isa ka lider pesante kag una nga biktima sang EJK sa rehimen ni Duterte diri sa Negros sadtong Enero 20, 2017.

Pebrero 14. Ginselebrar sang mga grupo sang kababainhan ang tuigan nga komemorasyon sang *One Billion Rising* paagi sa ululupod nga pagsaot para sa pagpanawagan sang kinamatarung kag seguridad sang kababainhan.

Pebrero 25. Gindumdom sang mga Negrosa-non ang ika-36 nga aniber-saryo sang EDSA *People Power* paagi sa martsa-protesta kon diin mayor nila nga panawagan ang pagpamalabag sa pagpa-numbalik sa poder sang mga Marcos kag pagpadayon sang rehimen ni Duterte paagi sa ila mga bata.

Marso 8. Naghiwat sang martsa-protesta ang mga kababainhan sang Bacolod agud dumdomon ang *International Working Women's Day* bitbit ang ila mga

"Balita..." sundan sa pahina 8

"Balita..." halin sa pahina 7

plakard kag maanyag nga mga "float" para pamatukan ang macho-pasista nga rehimen ni Duterte.

Marso 21. Naparalisa ang 98% sang rota sang mga jeep dulot sang strayk nga ginhiwat sang mga drayber para ipanawagan ang pagpanubo sang presyo sang gatong kag pagpamatok sa bag-o nga LTRFB route nga nagapabor sa *modernized jeepney*.

Abril 7. Sa ikaduha nga adlaw nga indi na makit-an si Iver Larit, organisador sa mga imol nga taga syudad, naghiwat ang mga progresibo nga grupo sang isa ka *lightning rally* sa atubang sang CHR Region 6 para ipanawagan ang gilayon nga imbestigasyon sa iya pagkadula.

Mayo 1. Masobra sa 2,500 nga mga katapoan sang *labor union* kag iban pa nga mga sektor ang nagmartsa sa dalanon sang Bacolod. Nalakip sa ila nga mga panawagan ang pagpatuman sang P750 *national minimum wage*, pagpa-untat sang kontraktwalisasyon kag iban pa nga mga isyu sang pumuluyo.

Sa pareho nga adlaw, nag-isa ang mga pamatan-on, mamumugon, mananagat kag iban pa nga mga sektor batok sa plano nga pagpatindog sang 174 ka ektarya nga *Smart City* sa Dumaguete City.

Hunyo 12. Nagmartsa kag nagtipon sa adlaw sang kahilwayan ang progresibo nga mga grupo sa Bacolod City bitbit ang mga panawagan nga pagpakigbato sa pungsodnon nga soberanya batok sa kontrol sang mga imperyalista nga US kag China, kag pati na ang pagbasura sang mga *neoliberal* nga mga polisiya sa idalom sang administrasyon ni Duterte. Ginkundenar man nila ang pagpang-aresto sang 90 ka mga aktibista sa Hacienda Tinang sa

Tarlac. Gintakpan sang grupo ang programa pinaagi sa pagsunog sang bandera sang US kag China.

Hunyo 24. Nagpatigayon sang welga ang 60 ka mga mamumugon nga kontraktwal sang *Tanduaay Bottle Sorters Organization* (TanSO-SUPER) sa Talisay City angut sa ginapropener sang *Talisay Logistics Packing Companies* nga ibanan ang adlaw sang ila pag-obra. Gindispers sang mga *blue guards* ang welga.

Hunyo 25. Ginlunsar ang isa ka alyansa para sa tawhanon nga kinamatarung sa Negros sa Bacolod City. Ini gintapuan sang mga tawong simbahan, *media* kag mga indibidwal. Ini ang may tinutuyo nga pakigbatuan ang nagaluntad nga mga paglapas sa tawhanon nga kinamatarung kaangay sang EJK, *surveillance*, *red-tagging*, peke nga pagpasurrender, kag *death threats*.

Nagpahayag ang *Human Rights Advocates of Negros* (HRAN) sang pagpasaka sang kaso nga *Multiple Murder* kag *Robbery* batok kay BGen. Inocencio Pasaporte, *Operating Troops* sang 62IB kag sa ila *Battalion Commander* bahin sa pag-patay sa pamilya Jacolbe sadtong Hulyo 26, 2022 sa Brgy Budlasan, Canlaon City, Negros Oriental.

Agosto 17. Ginkomemorar sang mga progresibo nga grupo ang ikaduha nga anibersaryo sang pagpatay sang *human rights activist* kag *health worker* nga si Zara Alvarez paagi sa isa ka *cultural presentation* sa atubang sang *Fountain of Justice* sa Bacolod City.

Agosto 25. Nagprotesta sa Kapitolyo sang Negros Occidental sa Bacolod City ang mga mamumugon sa kalamay kag mga mangunguma idalum sang *National Federation of Sugar Workers* (NFSW) kag Kilusang Magbubukid ng Pilipinas (KMP) kontra sa nagapadayon nga

tuman kanubo nga sweldo sa mga hasyenda kag sistemang 'pakyaw.' Ginkondena man sang grupo ang kakulang sang suporta halin sa gobyerno para sa mga mamumugon sa kalamay samtang ara sa tiempo muerto. Nagtigayon man sang dayalogo sa opisina sang DAR, DA kag DOLE. Nadismaya ang mga progresibo nga hubon sang wala nag-atubang si Gob. Lacson.

Agosto 30. Ginpanawagan liwat sang pamilya sang nadula nga aktibista nga si Iver Larit sa mga awtoridad nga imbestigahan ang pagkadula sa ila himata sa tion sang internasyunal nga adlaw sang *desaparacidos*. Suno sa KADAMAY Negros, si Larit nanindugan para sa isyu sang imol sa kasyudaran kaangay sang demolisyon kag nagduso sa ila mga demokratiko nga kinamatarung.

Setyembre 10. Isa ka *anti-reclamation alliance* ang ginpatindog sang mga residente sang Brgy Banago agud pamatukan ang proyekto sa reklamasyon sa ila nga lugar. Masobra 80 ka purok kag brgy leaders, tawong simbahan, *human rights advocates*, kag mga indibidwal ang nagtukod sang *Banago Against Reclamation Movement* (BARM) sa Nuestra Señora de Salvacion Parish. Ang proyekto ginpangunahan sang *Bacolod Reclamation Gateway Corporation* nga ginpanag-iyahan ni Bacolod City Councilor Vladimir Gonzalez. Ang 247 ka ektarya nga proyekto makaapekto sa kapin kon kulang 6,000 ka pamalay halin sa Sityo Sibucan sang Brgy Banago tubtob sa Brgy Punta Taytay sang Bacolod City.

Setyembre 20. Nagtipon para sa isa ka *ecumenical service* kag naghatag pahinungod sa mga martir sang Escalante nga nagpakig-away para sa hustisya kag kinamatarung sang mga

"Balita..." sundan sa pahina 9

Sa Matuod Lang...

Halin pa sang diktadurya ni Marcos Sr nag-antus na ang pumuluyong Negrosanon...

	Inadlaw nga Sweldo (Agrikultura)	
	Minimum	Aktwal
1983	PHP 18.00	PHP 8.00
2022	PHP 410.00	PHP 250.00

...**sa mataas** nga presyo sang balaklon kompara sa manubo nga inadlaw nga sweldo, nangin lapnagon ang kagutom kag kapigaduhon.

BANTAY PRESYO		
	1983	2022
Bugas	PHP 4/gantang	PHP 100/gantang
Kalamay	PHP 0.75/kilo	PHP 80/kilo
Baboy	PHP 1.50/kilo	PHP 280/kilo
Gaas	PHP 0.75/liter	PHP 80/liter

Mas naglala pa ini subong idalum sa pangginahum ni Marcos Jr.

"Balita..." halin sa pahina 8

mangunguma ang ila mga pamilya kag himata sa simbahan sang Mt. Carmel College. Ang Escalante Massacre natabo 37 ka tuig ang nagligad idalum sang diktadurya ni Marcos Sr sa diin napatay ang 20 kag sibilyan kag sobra 30 ang napilasan.

Setyembre 21. Gintukod sang mga pamilya sang mga bini-langgong pulitikal ang KAPATID tsapter sa tion sang ika-50 nga anibersaryo sang *Martial Law* sa simbahan sang IFI, Bacolod City. Suno sa KAPATID-Negros, idalum sa rehimen Duterte, may

ara 143 kaso sang iligal nga pag-aresto kag detensyon sa isla sa diin kadam-an mga mangu-nguma kag aktibista.

Nagmartsa man ang mga progresibong grupo para sa komemorasyon sang ika-50 nga anibersaryo sang *Martial Law* padulong sa *Fountain of Justice* sa amo nga adlaw. Subongman, naghiwat sang *University Prayer for Peace* ang komunidad sang *Silliman University* agud dumdumon ang kasaysayan sang *Martial Law* sa unibersidad kag sa bilog isla sang Negros. **AP***

Matam-is nga produkto, mapait nga kahimtangan

Epekto sa neoliberalismo sa mga mamumugon sa kalamay

KADA TUIG, MAPABUGAL SANG MGA hasyendero ang iya bag-o nga nabakal kag na-aryenduhan nga kampo sa tubo ukon bag-o nga awto nga naga-inang-inang. Para sa nagapamugon, pinakamaayo na ang naga-inggit nga ispading ukon bairan. Bag-o man iya kagamitan sa pag-obra pero nahigut sa gihapon ang mangunguma sa daan nga pyudal kag malapyudal nga panghimulos.

Ang duta kag kusog-pangabudlay sang pumuluyo ginpaningpuslan sa mga agalon mayduta kag ginabayluhan lang sa mumho. Ang daku nga bahin sa iya obra ginahuthotan para makaginansya, kag halos magulang lang sa kamatayon ang iya adlaw-adlaw nga wala kaseguruhan sa pangabuhi.

Ang isla sang Negros ginakabig bilang 'sugar bowl' sang pungsod, kon sa diin makita ang malapad nga katubohan. Sobra katunga sang produkto nga kalamay sa pungsod diri naghaling. Ini bangud sa patay-buhi nga pag-obra sang masobra 310,000 ka mamumugon sa kampo nga kapin 44% sa kabilogan nga isip sa bilog pungsod. Ang 15,000 man nga mamumugon sa sentrales 62.5% sa kabilogan nga isip sa pungsod. Ini nagaresulta nga halos 3,000,000 o 71% sa pumuluyo sa Negros nagasalig sa industriya sang kalamay para mabuhi.

Bisan sila ang naga-obra kag ang matuod nga gapatuhaw sang produkto kag manggad, gamay ang nagakadto sa ila kabaylo sa ila gipangabudlayan. Ini bangud kalabanan sa mga hasyenda ginapag-iyahan sa mga dalagku nga agalon mayduta

pareho nila Cojuangco, Marañon, Lacson, Peña, Roxas, Teves, Ballesteros kag iban pa.

Pyudal kag mala-pyudal nga pagpanghimulos

Ginmonopolyo sang mga dalagku komprador-agalon mayduta ang malapad nga kadutaan sa Negros. Dugang pa, ginpatuman ang mga *neoliberal* nga polisiya sang imperyalistang US sa aton pungsod nga halos wala nakabenepisyong mga mamumugon sa kampo. Sistematisang nasaylo ang panag-iyang mga manggaranon ang kadutaan bangud sa pagpang-agaw sang duta gamit ang mga reaksyunaryo nga laye nga dikta sa neoliberalismo nga sila mismo ang gahimo para madepensahan ang ila interes bilang mga nagaharing sahi.

Ang *Comprehensive Agrarian Reform Program Extension with Reforms* (CARPER) nga bag-o lang ginpabugal ni Marcos Jr. sa iya programa sa reporma sa duta, amo mismo ang ginahimo nga kasangkapan sang nagahari nga sahi para ma-into ang mga mangunguma kag makuha ang duta paagi sa mga *Certificate of Land Ownership Award* (CLOA), *Joint Venture Agreement* (JVA),

Stock Distribution Option (SDO), kag iban pa nga mga tipo sa pagpanginto paagi sa laye. Pasaligon ang imol nga mga mangunguma nga iya na ang duta, pero mabawi man ini halin sa iya bangud ginapabay-an nga magtala-uma sa duta nga wala sang bulig halin sa reaksyunaryo nga gobyerno.

Bangud sa pagmahal nga kagamitan kag galastuhan sa produksyon pareho sa abono, pestisidyo, indi makasustiner ang mangunguma. Sa sini nga 2022 halos apat ka pilo na ang presyo sa abono, gikan sa P800 pakadto sa P3,000. Para makapadayon sa pagtalauma sa duta kag masabat ang kinahanglanon sang pamilya para mabuhi, kinahanglan nga mangutang nga may daku nga saka, ginpa-ariendohan ukon iprenda tubtob nga indi na ini magawad kag mabaligya na lang sa manubo nga presyo ang duta kag kasapatan.

Sa pagkontrol sa dalagku nga agalon mayduta sa malapad nga kadutaan, nangin 'monocrop economy' ang Negros kon sa diin sa kalamay lang nakasandig ang palangabuhian sa pumuluyo. Bangud sa pagpang-agaw sang duta,

"Matam-is..." sundan sa pahina 11

"Matam-is..." halin sa pahina 10

mapilitan ang mangunguma nga mangin mamumugon sa mga kampo. Pareho man sang ulipon nga kahimtangan, mapilitan sila nga magbaton sang tuman ka manubo nga sweldo para lang mabuhi.

Sa subong, ang sweldo sa obreros nagapabilin nga nakalansang sa tuman ka manubo (P150 - P250 ang adlaw) samtang gataas ang presyo sang mga balaklon. Sa isa ka pamilya, kulang pa ini para sa pagkaon pa lang. Wala ginusunod sa mga hasyendero ang *minimum* nga sweldo nga P415 nga wala man gani katunga sa *living wage* nga Php1,059, sweldo nga para mabuhi ang isa ka pamilya. Sa mga galingan sang tubo, mayoriya ukon duha sa tatlo sang mga mamumugon ang kontraktwal kag wala sang kaseguruhan sa permanente nga trabaho ukon insaktuhan nga mga benepisyo.

May mga laye man kon tani nga maghatag sang benepisyo sa mga mamumugon sa kampo, pareho sang *Social Amelioration Program* (SAP), apang sistematiko ini

nga ginadingut sang mga hasyendero sa ila. Wala epekto sa mga mamumugon ang bag-o nga pagpataas sang *maternity* (P5,000 mangin P8,000) kag *death* (P10,000 mangin P14,000) *benefits*.

Ang tuigan nga tiempo muerto ukon pag-untat sang trabaho sa mga katubuhan kag pagsira sang galing sa mga sentrales nagbutang sa mamumugon sa dugang nga peligro bangud sa limitasyon sa trabaho. Mapwersa sila nga magsulod sa iban nga trabaho pareho sang habal-habal drayber, traysikad drayber kag trabahante sa konstraksyon, pero nangin kabudlayan ini sa pagsulod sa pandemya. Bangud sa manubo ang sweldo kag kawad-on sang trabaho, nangin bilog nga tuig ang tiempo muerto.

Dugang pa, ang mga benepisyo ginabaldog sang mga asyendero. Wala sang *insurance* ingkaso magbalatian ukon maaksidente kag iban pa nga emerhensya ang mamumugon. Bangud pribado ang serbisyo sosyal pareho sa edukasyon sa kabataan kag ikaayong lawas nga tani respon-

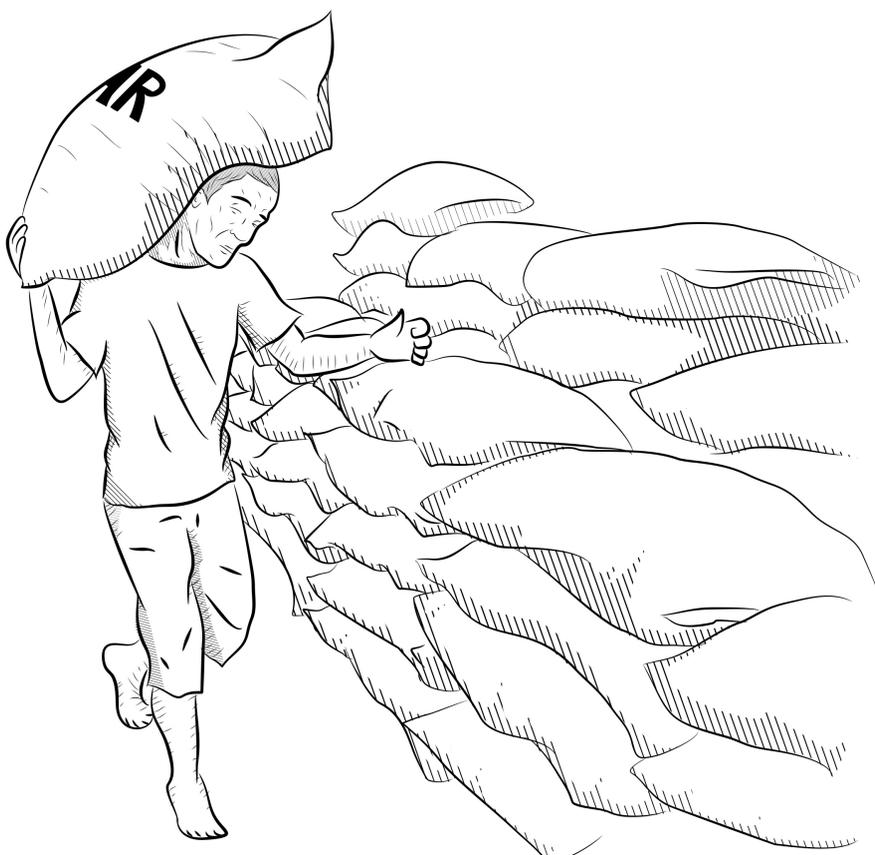
sibilidad sang gobyerno.

Bangud sini, mapilitan ang mga Negrosanon nga magsulod sa pagpangutang. Ang mga *microfinance companies* pareho sa Dunganon, ASA, Card Inc, RAFI kag iban nga mga iskema nga nagaputang kag nagapatong sang dalagku nga interes (20% hasta 100%) dugang nga naglubong sa tuman nga kapigado nga kahimtangan sang pumulyo sang isla.

Isa pa ka sistema ang 'entresipo' nga ginutang nga daan sang mamumugon ang kwarta halin sa agalon mayduta ukon kontraktor kag iya lang obrahan sa hasyenda. Sa ini nahigot ang mamumugon sa pag-obra nga halos wala na sang madala pauli sa iya pamilya, kay ang iya sweldo diretso na nagakadto sa iya agalon mayduta nga nagputang sa iya.

Dugang man nga nagpalala sa ulipon nga kahimtang sang mamumugon ang pagsulod sang kalamay halin sa iban nga pungsod kag ang *sugar quota* nga gintalana sa US diin ara sa sobra 110,000MT ang gin-export ukon sobra 5% sa pungsodnon nga produksyon sa kalamay. Dugangan pa ini sang ilegal nga pagtago sang kalamay sang mga sindikato kag kartel para artipisyal nga magnubo ang suplay sang kalamay kag mapataas ang presyo sa merkado.

Nakahalit ini sa lokal nga industriya sang kalamay kag ang una ma-apiktuhan ang mga pigado bangud padayon nga manubo ang sweldo kag nagataas sa presyo sang balaklon. Hingalitan man ini sang imperyalistang US, kakonsabo ang mga lokal nga agalon mayduta kag komprador, para mapatuman ang *neoliberal* nga laye pareho sa pagpataas sa presyo sang duta, *land conversion* nga ginatransporma ang

"Matam-is..." sundan sa pahina 12

Pabakuron ang Panindugan

Malawig nga dalanon
Ang ginlat-as namon
May taklaron kag dulhogan
Gutom kag kakapoy gina-
agwanta
Apang sa gihapon,
nagapadayon

KORO

Pabakuron ang panindugan
Sa pag-atubang sang
kabudlayan
Ipadayon ang pagpukaw sa
katawhan
Mabuhay ang baganihan
Masang gina-alagaran
Kay sila ang pwera nga
masandigan

Permi nga magtuon sang
sitwasyon naton
Sa pagbag-o sang panahon
Angay gid nga hikuton
Kay diri nagsandig ang
palaabuton

(Balik KORO)

Gani aton hugton
Kag dampigan naton
Ang mga naagom ta
Nga kadalag-an
Kay kini bunga sang aton
ginhimakasan

(Balik KORO)

"Matam-is..." halin sa pahina 11

duta sa indi produktibo nga paggamit pareho sa ekoturismo, *solar farms* kag *economic zones*, pagpatanom sa mga produkto kaangay sa *palm oil*, goma, etc. nga ginadikta sa imperyalismo, dugang pagpautang, kag lain-lain nga porma sa dumuluong nga pagpanghilabot.

Kon sumahon, sistematiko nga ginapatay ang mga mamumugon sa kalamay paagi sa neoliberal nga mga laye nga naga-eppekto sa bisan diin nga bahin sa kabuhi sang pumuluyo. Ang neoliberalismo naga-palala lang sa krisis sosyo-ekonomiko nga ginaatubang sa pumuluyo. Gani may kinamatarung sila nga magdemanda para sa makatarungan nga sweldo kag benepisyo para sa ila kaayuhan.

Matuod nga kusog sang pumuluyo

Mapakita ang kolektibo nga kusog sa mamumugon sa ila pag-pabaskog sa mga kooperatiba kag ispirito sang pagbinuligay sa mga mangunguma. Sa ila

kadamuon, ara sa ila ang matuod nga kusog upod ang pumuluyo sang Negros.

Pero indi dapat maglaum ang Negrosanon nga makuha ang handum nga duta kag malawigon nga kasegurohan sa pangabuhi sa idalum sang sistema nga mala-kolonyal kag mala-pyudal. Paagi lang sa pagwasak sang nagahari nga sistema paagi sa armado nga paghimakas mapatuman ang agraryo nga rebolusyon kag libre nga pagpanagtag sa duta sa mga mangunguma. Diri matukod ang pungsodnon nga industriya nga magsalig sa kaugalingon kag indi sa dumuluong ang ekonomiya sang pungsod.

Sa pagpamuno sang CPP kag sa iya NPA matukod ang demokratiko nga gobyerno sang pumuluyo, maagaw ang gahum sa nagaharing sahi kag mabuslan sang diktadura sang proletaryado para maangkon ang matuod nga kabuganaan. Ini ang matuod nga mangin matamis ang mapa-it nga kahimtang sa pumuluyo. **AP***

Pagdumdom sa panahon sang kadulom

MASAMI NGA GINADUMDOM SA KASAYSAYAN sang Negros ang panghitabo sadtong ika-13 ka tuig nga pag-alsa sang pumuluyo sa pagsikway sa pasistang diktadurya ni Marcos Sr kag ang iya Laye Militar. Bilang sabat sa sistematiko nga pagbayolar sang tawhanon nga kinamatarung kag masobra sa isa ka dekada nga paghugakom sang gahum kag pondo sa amay nga Marcos, naglunsar sang pungsodnon nga koordinado nga welgang bayan sadtong Setyembre 21, 1985. Ang nagkalain-lain nga sektor sa Negros ang nag-organisa sang lakbayan ukon martsa-protesta. Ang lakbayan sa norte kag sur nga bahin sang Negros ang nag-sugod sa duha ka adlaw antes agud makalab-ot sa natalana nga lugar sang mas temprano. Ginhimo nga sentro sang pagtilipon amo ang interseksyon sang Magsaysay-Araneta, Banago, interseksyon sang Ramos-Lacson kag Libertad-Lopez Jaena sa syudad sang Bacolod kag Escalante sa norte.

Ang protesta ginpangunahan sang mga pamatan-on, pesante kag mga mamumugon. Mga maisog sila apang sigurado nga indi armado. Pero ang nag-atubang sa ila mga sundalo nga

armado sa matag-as nga kalibre, tropa sang *Regional Special Action Force* (RSAF) kag *Civilian Home Defense Force* (CHDF). Ginpwesto man sang mga armado sang estado ang machine gun sa ibabaw sang munisipyo. Ang mga trak sang bombero ang nagpalibot sa mga nagatipon.

Ginpasumpitan sang mabaskog nga tubig ang mga nag-protesta apang napaslaw ini sa pagbungkag sa ila hanay. Wala pa sila nakontento, matapos ang kanyon sang tubig amo ang tear gas. Nag-uyatay sang hugot sang mga butkon samtang nagapadayon sang pagsinggit, "Bugas, Bugas, Indi Armas!" Tubtob sa nagligad nga oras, sa ila madumduman, nag-inulan sang bala direkta sa mga nagprotesta halin sa posisyon sang mga armado nga pwersa. Ang isa ka lider estudyante kag laban mga mamumugon sa uma ang brutal nga napatay, samtang ang iban nila nga kaupdanan ang naglinapta, nagpalagyo kag nagpanago nga pilason. Beynte sa ila ang gilayon nga napatay.

Ang masaker sa Escalante ang isa lang sa madamu nga resulta sang Laye Militar. Bangud sa pagpamigos kag pagpanghimulos sa mga komprador-agalon mayduta kag ila armado nga hu-

bon, ginpamatay ang pumuluyo paagi sa kagutom ukon sa bala. Base sa pagbulubanta sang *Amnesty International* (AI), naglab-ot sa 70,000 ka tawo ang napriso, 34,000 ang gin-tortur, kag 3,240 ang napatay sa panahon sang Laye Militar. Ang pumuluyo ang nakaangkon sang magamay nga pagtamod hambalanon sa palangabuhian, pabalay, edukasyon kag kasegurohan sa ikaayong lawas. Masami nga gintarget sa isla ang mga pari, madre, mamumugon sa uma, tawong simbahan kag ang iban nga may adbokasiya para sa tawhanon nga kinamatarung.

Ang kaakig kag agoniya ang nagtulod sa malapad nga pumuluyo nga manindugan para sa kamatuoran kag hustisya nga gindingot sa ila sa diktadurya ni Marcos Sr kag iya mga kroni diri sa isla. Ang mga uhaw-sa-dugo nga tigpamuno sa Negros, wala lamang naghawan sa dalan sang pagsulong sang paghimakas sang pumuluyo kundi nagpamatuod sa kamakatarunganon nga pagsulong sang rebolusyonaryo nga pagbato agud lab-uton ang hustisya nga gindingot sang naghari nga sistema. Ang pagbanaw

"Pagdumdom..." halin sa pahina 13

sang dugo nga gin-ula sa gin-pangabudlayan nga duta sang Negros, ang nagpukaw sa naga-hana nga maglupok nga bulkan sosyal.

Ang tuigan nga komemorasyon sang masaker sa Escalante ang militante nga ginasaug sang pumuluyo naghalin sa nagkalain-lain nga organisasyon kag indibidwal para sa pagdumdom sa panahon sa kadulom sang mga tinuig sang diktadurya Marcos Sr. Tubtob subong, ang hustisya gapabilin nga gindingot sa ila. Gani sa paglabay sa mga tinuig, nadugangan pa ini sa mga krimen halin sang estado. Halin 2019, sa pagpamuno sang NTF-Elcac, ginakawat ang matuod nga esensya sang komemorasyon sang masaker sa Escalante paagi sa paghiwat sa mga pag-patalang nga mga aktibidad nga insulto sa mga biktima kag sa pumuluyo nga padayon nga nagapangita sang hustisya.

Sosyo-ekonomiko nga krisis sa Negros

Tuig 1965 sang nagpungko sa poder si Marcos Sr kag nag-deklarar sang Laye Militar sadtong Setyembre 21, 1972 sa idalum sang Proklamasyon No. 1081. Naghatag ini sang kakugmat kag kagamo sa pumuluyo apang nagpabilin sila nga determinado sa pagpasulong sang ila paghimakas para sa duta kag hustisya sosyal.

Amo man yadto ang panahon nga ginpaluntad sang mga agalon mayduta kag mga plantador sang tubo ang pagpang-agaw sang duta kag manubo nga sweldo sa mga mamumugon. Ang produksyon sang kalamay sa Pilipinas ang ginadumalahan sang kasugtanan Laurel-Langley natapos sadtong 1974. Kabangdanan ini sa pag-nubo sang kuta sang Pilipinas sa kalamay pang-eksport pakadto

sa US nga mas nagpalala pa sang krisis. Tungod nga ang Negros ang nagaprodukto sang katunga sang kalamay sang pungsod, nakadugang ini sa pag-antus sang pumuluyo.

Ara man ang peke nga re-porma sa duta paagi sang PD 27, nga sa aktwal wala man sa gihapon ginpanagtag ang duta sa mangunguma. Ginhimo lang ini nga ligal nga pagdepensa sa pagmonopolyo sa agalon mayduta samtang ang mayorya gaantus sa kaimolon. Upod sa krisis sang industriya sang kalamay, nagtuga ini sang madamu nga nadulaan sang duta kag trabaho, kag liboan ka mga bata ang nag-antus sang malnutrisyon sa Negros.

Sa tunga sang Laye Militar, ang diskontento nga nabatyagan sang pumuluyo sa serbisyo sosyal kag ang wala untat nga pasista nga pagpang-atake nga ginapatumang sang pwersa sang estado kag sang mga gintukod nga paramilitar, amu ang nagtulod

sa pumuluyo nga usuyon ang dalan sang rebolusyonaryo nga armadong paghimakas. Nakaamot ini sa pagdugang sa kusog kag kadamuon sang NPA batuk sa tigpamigos kag sa armado nga pwersa sang estado.

Pagtuis sa Kasaysayan sang Laye Militar

Si Marcos Jr, bisan pa samtang sa panahon sang pagpangampanya sa sining 2022 nga eleksyon, wala gid nagtumod o nagbukas sang talakayan bahin sa Laye Militar kag sang iya amay. Matapos nagdaog si Marcos Jr bilang presidente paagi sa pagpangdaya sa elektroniko nga sistema sa eleksyon, iya gintalana ang bise-presidente nga si Sara Duterte bilang sekretaryo sang edukasyon. Ang paglubag sang kasaysayan sa gilayon ang nangin pinakamainit nga isyu sa pinakabag-o nga sekretaryo sang edukasyon. Ang mandato sa

"Pagdumdom..." sundan sa pahina 15

Pulang Saludo!

Ang tinta nagapabaskog sa pusil

*Paghanduraw kang Nikka "Ka Chai" de la Cruz,
Pulang Hangaway kag martyr*

GINPAMATUD-AN SA KABUHI NI NIKKA "Ka Chai" de la Cruz nga ang kamatuoran indi matursi sa bisan isa ka libo pa ka binutig mintras nga may magbato para depensahan ini. Si Ka Chai, 26 anyos, naghalin sa Danao City, Cebu. Bilang estudyante, iya nahibaluan ang sandigan nga problema sang pungsod Pilipinas kag ang kakinahanglanon sang armado nga rebolusyon paagi sa mga pagtuon, pagpakigbahin sa aksyon masa kag pag-integrar sa imol nga taga-syudad.

Sang makatapos sa kurso nga Journalism sa *University of San Jose-Recoletos* (USJR) nag-

obra siya bilang isa ka *news reporter* sa DYSS (radio station sang GMA) nga nagtalakay sang mga hitabu kag isyu sa kabuhi sang pumuluyo.

Nangin malig-on iya panindugan para sa sosyal nga hustisya kag pundamental nga pagbag-o. Sang ulihi nga bahin, nagsulod siya sa *Aninaw Productions*, isa ka *alternative media* nga nakabase sa Cebu. Wala kahadlok niya nga ginaisplikar ang matuod nga sitwasyon sa pumuluyo sa pihak sang sistematiko nga kampanya sang disimpormasyon kag pagpamutig sa

alyansang MAD (Marcos-Arroyo-Duterte) agud makauyat sang gahum kag mangin papet sang imperyalistang US.

Apang wala siya nagpabilin sa pagsulat lamang kag pagreport sang mga isyu sang pumuluyo kundi nakigbahin siya sa mga paghimakas masa. Ginpangapinan niya ang kinamatarung

"Ang tinta..." sundan sa pahina 16

"Pagdumdom..." halin sa pahina 14

pagtursi sa kasaysayan ang naghatag sang kakugmat sa publiko tungod sa posibilidad nga madula ang mga bilidhon nga kamatuoran sa mga panghitabo sa aton kasaysayan. Nagpahayag sang pagkadismaya ang pipila ka mga historian, mga manunudlo, pamatan-on, estudyante kag iban pa nga mga organisasyon sa pagtuis sa kasaysayan nga magpatalang sa pumuluyo ilabi na ang mas ulihi nga henerasyon.

Ang sa subong nga rehimen ni Marcos Jr ang naggasto sang madako agud manipulahon ang mayor nga daluyan sang impormasyon kag *social media* paagi sa pagpalapnag sang wala kamatuoran nga impormasyon may kaangtanan sa "bulawanon nga panahon" sang iya amay

kadungan sa Laye Militar. Sa matuod, isa si Marcos Jr ka pigaw nga kopya sang amay nga diktador. Ginahimo niya sa gihapon ang ginhimo ni Marcos Sr apang sa mas buraghal nga pamaagi. Ginapaklaro lang niya nga ang burukrata kapitalismo yara na sa tuman kagarok nga kahimtangan.

Kon basehan ang dalagan sa kasaysayan, ang nagalala nga porma sang burukrata kapitalismo nga indi na makapanago sa maskara sang pagpanginto, athag na nga magagamit sang pagpamintas. Sa tuman nga pasismo sang estado sa tunga sang krisis sosyo-ekonomiko nga pila ka pilo mas lala pa sa nagligad nga tinuig, maglala man ang malakolonyal kag malapyudal nga kahimtangan. Kag ini mismo ang mahimo nga makapaigrab sa re-

bolusyonaryo nga pagdilaab sang kahublagan masa.

Sini nga 2022, dumdumon ang ika-37 nga tuig sang inhustisya sang masaker sa Escalante kag ang ika-50 ka makakulugmat nga tuig sang deklarasyon sang Laye Militar. Pila na ka dekada ang nagligad apang wala sa gihapon naangkon ang ginapangita nga hustisya. Ang singgitan kag kasakit sang mga biktima halin sa ila mga lubngan ang nagalanog sa mga kasyudaran kag kabanwahanan padulong sa kabukiran. Ang nalisdan nga pamilya upod ang mga nakaluwas sa trahedyang wala sang kakapoy nga nagapanawagan sa tagsa ka mga protesta kag bisan sa mga kampanya sa social media sang mga bilidhon nga pahanumdom nga "Never again to Martial Law!" **AP**

"Ang tinta..." halin sa pahina 15

kag kaayuhan sang imol nga taga-syudad sang Cebu, mga vendor kag iban pa nga malaproletaryado.

Isa si Ka Chai sa mga nanguna sa kontra-pribatisasyon nga paghimakas sa *Carbon Public Market vendors* sa Cebu City kag komunidad sa imol nga taga-syudad sa Mandaue City ilabi na sa panahon sa kasagsagan sang pandemya.

Bangud sang malig-on nga panindugan kag wala sang kaka-poy nga pagtib-ong sa interes sang mga ginapigos kag ginahimuslan, ginlagas siya sang mga ahente sang reaksyonaryo nga estado. Napilitan siya nga maghulag sang likum kon sa diin daku ang iya nabulig sa pagpundar kag pagpalig-on sang mga likum nga organisasyon masa sa hanay sang estudyante kag intelektwal nga kabataan.

Ang desisyon ni Ka Chai sa

pagsulod sa NPA indi produkto sang romantismo ukon ideyalismo nga gusto ilaragway sang mga reaksyonaryo, kundi base sa kongkreto nga kahimtangan nga nabun-ag sa patay-buhi nga paghimakas sang masa nga ginapigos kag ginahimuslan. Agud lubos nga ma-isapratika ang iya natun-an sa rebolusyonaro nga kahublagan, nagpakigbahin siya sa NPA sa temprano nga bahin sang 2022. Bilang intelektwal nga pursigido sa pagremolde sa kaugalingon, daku ang iya nabulig sa mga kaupod para mapanday ang ila proletaryado nga baruganan, panglantawan, kag pamaagi. Madasig man siya nga nangin malapit sa masa bangud maayo siya sa hilikuton propaganda.

Nadakop kag ginmasaker si Ka Chai sang mga pasista kag berdugo nga kaaway upod sa tatlo niya ka kaupdanan nga nagmasakit sadtong Hulyo 6, 2022 sa Sityo Amiles, Brgy Santol, Binal-

bagan, Negros Occidental. Napatay siya nga ginpalangga nga Pulang hangaway kag bilang proletaryado nga kadre nga nagdala sang malig-on nga rebolusyonaryo nga prinsipyo sa pag-alagad sa pumuluyo.

Ang iya nga rebolusyonaryo nga proletaryado nga kamuklatan nag-uswag sang huluhalingtang halin sa pagka-aktibista sang estudyante pa siya, nangin dyornalista kag organisador, asta sa iya pagsampa sa NPA. Si Ka Chai isa ka halimbawa nga ang tinta nagapabaskog sa armas—nga ang pagtib-ong sa kamatuoran pagadalhon ang pumuluyo nga ginhimuslan sa husto nga banas sa armado nga paghimakas, bisan sa ano pa nga pagpatalang sa kontrarebolusyonaryo nga estado.

Ginpili ni Ka Chai nga makigbahin kag mag-usoy sa mabudlay nga banas sang armado nga rebolusyon. Ang iya pagpa-idalum sang personal nga interes kabaylo sa interes sang pumuluyo kag pagserbisyo sa pumuluyo kag rebolusyon nga wala naga-ulikid sa kaugalingon, isa ka tatak sang rebolusyonaryo nga proletaryado nga kinaiya. Ang dugo nga iya gin-ula sigurado nga magpatuhaw pa sa madamu nga mga magtib-ong sa kamatuoran nga andam maguyat sang armas para malab-ot ang matuod nga kahilwayan kag demokrasya.

Ang grabe nga sosyo-ekonomiko nga krisis, paglala sang politikal nga represyon kag terorismo sang estado sa idalum sang ilehitimo nga rehimen US-Marcos II, magatulod lamang sa mga kabataan nga intelektwal parehas ni Ka Chai pakadto sa armado nga paghimakas. Madamu nga rebolusyonaryo nga kabataan ang magapadayon sa wala matapos nga misyon ni Ka Chai. **RP**

